

DE PRIJS VAN DE LIEFDE

Alfred Hayes

*De prijs van
de liefde*

VERTAALD UIT HET AMERIKAANS

DOOR MARCEL MISSET

Lebowski Publishers, 2015

Speciaal voor de literaire herontdekkingen van Lebowski Publishers ontwikkelde Joachim Stoop 'Booksounds'. Beluister de gratis digitale playlist bij *De prijs van de liefde* via:
www.lebowskipublishers.nl/de-prijs-van-de-liefde

Oorspronkelijke titel: *In Love*

Oorspronkelijk uitgegeven door: New York Review Books
Classics, 2013

© Alfred Hayes, 1953

© Vertaling uit het Amerikaans: Marcel Misset, 2015

© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, Amsterdam 2015

© Omslagbeeld voor: Brent Lynch, *Cigar Bar*

© Omslagbeeld achter: Brent Lynch, *Evening Lounge*

Omslagontwerp: Dog and Pony Amsterdam

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 1878 5

ISBN 978 90 488 1879 2 (e-book)

NUR 302

www.lebowskipublishers.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Lebowski is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Liefde heette me welkom; maar mijn ziel schrok terug,
Schuldig aan stof en zonde.
Maar Liefde met haar scherpe blik, ziende hoe ik achterbleef
zodra ik eenmaal binnen was,
Kwam dichterbij me, vriendelijk vragend
Of ik iets miste.*

George Herbert

Hier ben ik, zei de man in de hotelbar tegen het mooie meisje; redelijk succesvol, wat geld op de bank, een dak boven mijn hoofd, een telefoonnummer dat je zó kunt vinden, die uitdrukking op mijn gezicht die je zo typerend vindt, mijn hand hier op deze tafel die echt lijkt, echt genoeg, net als ikzelf, als je niet al te nauwkeurig kijkt.

Lijk ik, vroeg de man in de hotelbar om drie uur 's middags aan het mooie meisje dat nergens heen hoefde, iemand die niet weet wat er mis met hem is, of iemand die denkt dat het met hem is gedaan?

Ik neem aan van niet.

Ik neem aan dat ik in elke spiegel, of in de ogen van een toevallige passant, op een dag als vandaag bijvoorbeeld, in een hotel als dit, in een bar als deze, over een tafel als deze, overkom als iemand die weet waar hij heen gaat, zelfverzekerd, overtuigd van zichzelf, zich bewust van wat hem redelijkerwijs te wachten staat als hij ergens binnenkomt, hoewel ik, als je zou aandringen, nauwelijks in staat zou zijn die geheime bestemming voor je te omschrijven.

Maar die is er. Hij moet er zijn. We moeten ons gedragen alsof hij bestaat, nietwaar, doen alsof we doelgericht op weg zijn naar een of andere afspraak, doen alsof we een of andere afspraak hebben, op weg zijn naar een bestemming, een plek waar, al zitten we hier onze daiquiri's te drinken en

worden onze voetstappen gesmoord door dikke tapijten en loopt de dag ten einde, belangrijke mensen ongeduldig op ons zitten te wachten, nietwaar? Maar de waarheid is dat al die doelgerichtheid van ons aanstellerij is. We hebben geen afspraak, niemand kijkt reikhalzend uit naar onze komst, niemand zit op ons te wachten, helemaal niemand, nooit eigenlijk, vanaf het begin af aan al niet, toen we ons nog meer haastten dan nu, en iets in ons het geloof levend hield, al was het maar voor even, toen we jonger waren – ik althans, jij bent nog vrij jong; hoe oud ben je eigenlijk: vierentwintig, vijfentwintig? –, dat de ernst waarmee we alles aanpakten het bewijs vormde dat die bestemming werkelijk bestond.

Nu, bijna veertig, zeg ik tegen mezelf dat die bestemming er misschien wel niet is, nooit heeft bestaan, dat die plek er niet is, waarnaar we op weg zijn. Denkend dat – niet gedesillusioneerd, eerder het tegenovergestelde van geïllusioneerd – het misschien een verbetering is, wat het waarschijnlijk niet is; en met een bijna niet te beschrijven gevoel van verlies; het gevoel dat je ergens een fout hebt gemaakt, een of andere vergissing hebt begaan die nooit meer kan worden hersteld, een of ander gebaar dat nooit meer ongedaan kan worden gemaakt.

Maar je bent mooi, het loopt tegen vieren, er staan cocktails voor ons op tafel. In die spiegel lijken we allebei zichtbaar. Als we hem roepen komt de ober, de klok tikt, de rekening wordt betaald, onze schuld voldaan, deze stad zal blijven bestaan.

Is dat uiteindelijk niet precies wat we willen?

Dat de dingen hun eigen plek hebben, een schijn van or-

de, dat we ons prettig voelen, al of niet terecht; een middag waarop iets lijkt te gebeuren.

Niets van zijn plek, niets terloops, een aangename sfeer, geen schuldgevoelens.

Die komen pas later, toch? De schuld komt pas later op tafel. Pas als de ober is betaald, de rekening vereffend. Dan blijft er altijd iets over, iets waar we niet op hadden gerekend, en dan komt het schuldgevoel, toch?

Vreemd eigenlijk, zei de man tegen het mooie meisje, hoe goed ik nog slaap, dat mijn eetlust nog hetzelfde is, terwijl ik tegenwoordig altijd moe ben, een onverklaarbare rugpijn heb, hier, waar die raadselachtige knopen in onze spieren zitten, dat mijn ogen branden (hoewel ik nog maar zelden lees en maar zelden in de bioscoop kom); dat ik met een scherpe, bittere smaak in mijn mond rondloop.

En waarom? zei de man die haar een verhaal had beloofd. Hij knikte haar vriendelijk toe, hij keek naar het mooie meisje, dat alle voordelen had van iemand die nog geen veertig is, maar ook alle nadelen. Waarom voel ik me zo? Wat heb ik verloren dat kennelijk niet meer kan worden teruggevonden? Wat heb ik gedaan, zei hij, dat ik zo ongelukkig ben, en dat ik dat ongeluk, dat me heeft ingekapseld als een cocon, tegelijkertijd als niet werkelijk, als niet gerechtvaardigd beschouw?

Misschien, zei de man tegen het knappe meisje, fronsend nu, is dat wat er mis met me is, als er al iets mis met me is; ik weet niet meer wat de dingen betekenen; het kost me moeite ze te herkennen, alsof ik langzaam aan het verstenen ben. Daar zijn ze, de dingen die mijn wereld uitmaken, en daar ben ik, niet meer in staat ze te benoemen – een ornitholoog

voor wie alle vogels dezelfde veren hebben gekregen, een tuinman die de ene bloem niet meer van de andere kan onderscheiden. Denk je echt, zei de man, dat dat mijn kwaal is, als het een kwaal is? Mijn ziekte, als het een ziekte is?

Ja, zei de man, ik heb me vaak afgevraagd waarom ik een droevige indruk op mensen maak, en toch houd ik vol dat ik niet droevig ben, dat ze zich vergissen, maar als ik in de spiegel kijk blijkt het te kloppen, ik heb een droevig gezicht, werkelijk droevig, en begin ik zelf te geloven (en hij glimlachte naar haar omdat het vier uur was, de dag ten einde liep en ze zo mooi was, verbazingwekkend hoe ze almaar mooier werd) dat ze gelijk hebben en voel ik me droeviger dan ooit.

Hij begon te vertellen.

Ze woonde in een kleine flat. Ik herinner me dat naast haar een nogal vreemd meisje woonde, dat eruitzag alsof ze uit New England kwam en tuberculose had. Beneden woonde een stel elegante jongens die iets bij de televisie deden. Op hun imitatieschoorsteen stonden zwarte kandelaars en aan de muren hingen foto's van de gespierde *guards* van Buckingham Palace; ene mevrouw O'Toole had een hondje.

De kleine en te hoog geplaatste ramen van haar appartement keken uit op een groot kantoorgebouw. Er waren altijd ogen, opgewonden blikken, die verwachtingsvol werden opgeslagen van achter bureaus, apparaten en magazijn-tafels, zodra haar gordijnen maar even bewogen. 's Nachts sloot ze alle ramen en trok ze de gordijnen dicht, omdat ze dacht dat anders een insluiper (in haar dromen was hij altijd zwart) zich van de dakrand zou laten zakken (als ze sliep natuurlijk, en alleen was, en alles zou geruisloos gaan) op de vrij brede vensterbank en haar woonkamer zou binnendringen, waar ze sliep. Ik probeerde haar gerust te stellen, zei haar dat het mij een zo goed als onmogelijke opgave leek voor een indringer, met al die mensen om haar heen. De hond van mevrouw O'Toole zou aanslaan; hoezo, zei ze, dat beest heeft geen tand in zijn bek; het meisje naast haar zou haar horen gillen; maar die spoort niet helemaal, zei ze, die komt nooit buiten; nou ja, die jongens beneden dan;

mijn god, zei ze, wie zou daar nou bang voor zijn? Dus zei ik maar dat de straat waar ze woonde veel te druk was, vrachtwagens en bussen reden met veel lawaai af en aan, echt alleen was ze nooit. Als de aanwezigheid van mensen je beschermde, werd ze beschermd, ze was altijd omringd door mensen, dat was toch geruststellend; ze werd bewaakt, als je burens die te veel dronken, een metrostation op de hoek, een taxistandplaats met slaperige taxichauffeurs die in hun auto de sensatieblaadjes zaten te lezen als bewaking beschouwde.

Maar ze had de gebruikelijke angstaanjagende ervaringen achter de rug. Een keer in de buurtbioscoop op het toilet; in paniek had ze het uitgegild toen een gezicht dreigend boven de deur opdook, en een keer in haar eigen huis; ze hoorde zachte, behoedzame voetstappen op de gang, het kraken van de traptreden, nauwelijks hoorbaar gehijg. Er werd op haar deur geklopt. Haar deur was vergrendeld (van later, toen we ruzie kregen, herinner ik me hoe haar gezicht verscheen in de behoedzaam kierende deur) met een ketting. Daar stond ze, ik stelde me altijd voor hoe ze daar had gestaan in haar korte witkatoenen badjas, op die deurmat, sprekend met een stem die waarschijnlijk trilde van bedwongen hysterie. Wie is daar? De onbekende stem antwoordde (het was vreemd hoe kortdaat dat zinnetje klonk, hoe dreigend): De man waar je om vroeg. En toen hoorde ze hoe er voorzichtig aan de deurknop werd gemorreld. Zet de telefoon op de tafel naast de bedbank stond waarop ze ook sliep, belde de centrale en vroeg de telefoniste met een van angst trillende, luide stem, hard genoeg om hoorbaar te zijn op de gang, of ze haar wilde doorverbinden met de politie. Het gemorrel aan de

deurknop hield op, ze hoorde de voetstappen, gehaast nu, de trappen af gaan. De herinnering aan die stem liet haar niet los, het beeld van die onbekende stem die opging in de anonieme menigte die de trappen van het metrostation op en af kwam, bij de kiosk op de hoek rondhing of zich vermengde met de lompe gezichten in het café, een onbekende stem die bleef aanhouden, die aan de deurknop bleef morrelen, heel zacht, geleund tegen haar kwetsbare deur; de man waar je om vroeg.

Ze nam zich steeds voor om te verhuizen, tralies voor haar ramen te laten plaatsen of haar deur te laten verstevigen. Uiteindelijk kocht ze in een winkel die haar door een dokter was aanbevolen een soort van wapen dat op een vulpen leek, maar een traangaspistool was. Ze legde het op het tafeltje bij haar bedbank, naast de telefoon, het pakje sigaretten, de aansteker – een cadeautje van een of andere man – en de zwarte porseleinen schaal waarin fruit lag te verschimmelen. Het gaf haar, denk ik, op de een of andere manier een gevoel van veiligheid dat hij daar lag, die pen die er zo onschuldig uitzag. Ze bedacht een procedure voor als het zover zou komen dat ze het wapen moest gebruiken. Ze zou haar anonieme en naamloze belager, had ze met militaire precisie bedacht, verblinden met het gas, en intussen haar mond en neusgaten bedekken met een nat doekje, een doekje was de beste bescherming zeiden ze, dan zou ze de telefoon grijpen en de natuurlijk al net zo gezichtloze, naamloze, onidentificeerbare politie bellen. Het was er nog niet van gekomen; het lag daar, nogal dreigend, als je tenminste wist wat het was, naast de telefoon en de schaal met het weggrottende fruit.

De bedbank, overladen met kussens, was tegen de muur geschoven. Erboven hing een Japanse prent. Naast de radiator stond een klein radiootje; onder het raam de boekenkast, ervoor een leunstoel; daarvoor een voetenbankje. De badkamer was ook klein, en altijd rommelig: over het douchegordijn hingen haar kousen, slap als gehangenen; aan de witte stang boven de wasbak trok de intrigerende vorm van haar bh de aandacht, de handdoeken waren nooit echt schoon en nooit helemaal droog, de Kleenex pulde uit de opengescheurde doos, de dop zat nooit op de tube van de tandpasta. Het medicijnkastje was gevuld met voor mij raadselachtige flesjes, potjes, tubes, leeg, halfleeg, deodorant en zalfjes, de wanorde van een apotheek op de rand van het faillissement. Ook de keuken, nauwelijks groter dan een kast, was een puinhoop: vuile kopjes, de ijskast die op het punt stond de geest te geven, bijna altijd sporen van een gehaast ontbijt of avondeten gemaakt van water toevallig stond, een fles whisky of cognac (van iemand gekregen natuurlijk) in de keukenkast. Er waren ochtenden waarop ze sporadische maar intensieve pogingen deed haar huis op orde te krijgen en een keer per maand kwam er een zwart meisje langs om te luchten, te dweilen, af te stoffen en op te ruimen; maar als ik aan haar denk zie ik haar in een afvalberg van hoeden, sieraden, elegante schoenen, een boek met een opdracht erin, briefjes met telefoonnummers, fruit dat stil ligt te verschimmelen in een schaal, opgestapelde kussens, liefdesbrieven samengebonden met een lint, weggestopt, maar weer tevoorschijn gehaald, herlezen en blijven liggen, snoepdozen en natuurlijk foto's: foto's van haar kind, van haarzelf toen ze nog getrouwd

was, een heel ander iemand, een verbazingwekkend knappe tante van haar, haar moeder op vakantie in Florida, een rolschaatsfeestje of een feestje van de padvinderij rond een kampvuur met meisjes in uniform, lachend naar de vlammen, en een paar foto's van mannen. Alles neergegooid op de laatste plek of schuilplaats die ze hadden ingenomen, alsof ze waren bekeken, even waren opgepakt, even overdacht, maar toen weer neergegooid omdat de raadsels die ze bevatten te moeilijk waren; ze waren terechtgekomen op de plek waar ze op dat moment toevallig bij stond: in een la, op een plank, op de rand van de tafel. Pas nu snap ik dat die evidente, achteloze chaos voortkwam uit het idee dat het leven dat ze er toen leidde maar tijdelijk was. Dat huis, het leven dat ze leidde, was een provisorische oplossing, haastig in elkaar geflanst om een periode in haar leven te overbruggen waar ze niet te veel belang aan hechtte en waarin ze niet de noodzaak voelde om de dingen een definitieve plek te geven. Die definitieve plek was er nog niet; ze wachtte totdat die zich zou aandienen.

Boven haar ene oog zat een litteken; een nauwelijks zichtbaar sneetje, veroorzaakt door een pijl-en-boog. Ze had geen pokkenprik op haar arm, haar moeder wilde niet dat ze gemerkt werd. Haar ogen waren, vond ik, prachtig blauw: donkerblauw, en als ze kwaad was, werden ze nog donkerder. Ze droeg haar haar opgestoken met een kam in haar krullen, en het lukte haar nooit haar wenkbrauwen te tekenen. Ik vond de streepjes altijd iets te lang. Ze zei dat ze kon fietsen. Die ene keer dat we het probeerden klapte ik op een stilstaande vrachtwagen, maar dat was in het begin, toen het nog leuk was om op zondag fietsen te gaan huren.

Ze sprak een paar woordjes Frans; had nooit haar rijbewijs gehaald; ik heb haar een keer opgemeten tegen een muur, ik kuste haar om de tien centimeter, ze was één meter vierenzestig. Zonder schoenen, zonder kousen ook trouwens. Ze was geboren in Oak Park, Illinois, tijdens een sneeuwstorm, en was enigst kind. Haar vader gaf wiskunde op een middelbare school. Na zijn overlijden hertrouwde haar moeder met een groentehandelaar; haar kind woonde bij hen en ze ging één keer per maand langs.

O, mijn god, zei ze altijd, ik ben zo in de war, ben ik niet in de war? Omdat ze alles wilde, vond ze dat ze niets had. Wat ze wilde was zeker niet te veel gevraagd, zelfs van een vijandige wereld niet: een huis, een nieuwe man, een tweede kind. Goed, dat huis, als ze zichzelf toestond erover na te denken, was op een bescheiden manier indrukwekkend, in een buitenwijk of aan zee, en goed, de man, als ze er weer een zou vinden, moest geld hebben, niet per se veel, maar een geruststellende hoeveelheid, want in haar eerste huwelijk hadden ze bijna helemaal geen geld gehad; en haar tweede kind, als het kwetsbare beeld daarvan voor haar opdoemde wanneer ze op de slaapbank in haar flat lag, wat ze vaker deed dan ooit (soms kon ze echt geen reden verzinnen om op te staan en verbond alleen de telefoon haar nog met de hoop en de mogelijkheid van een beter leven dat daarbuiten ergens bestond), moest een prachtig, getalenteerd, charmant, door en door geweldig evenbeeld van haarzelf zijn. En gelukkig worden natuurlijk, dat was haar grootste wens; niet uitzinnig gelukkig, daar was ze, vond ze zelf, veel te realistisch voor; maar gewoon, bedaard gelukkig, heerlijk gelukkig, oprecht gelukkig. Dat was toch niet te

veel gevraagd? Zelfs een wereld die berucht is om zijn gierigheid kon haar zoiets niet weigeren. Altijd een schuchtere hand uitsteken naar een onzichtbare weldoener, dat was natuurlijk het geheim. Bovendien, ze was mooi. Mannen die bijna alles tegen haar zeiden, uiteindelijk zelfs de waarheid als ze haar lang genoeg kenden, zeiden altijd tegen haar dat ze mooi was: dat bleef ze voor hen, zelfs als ze verder niets meer voor hen betekende. Maar waarom was alles dan toch zo ingewikkeld? Waarom kreeg ze die schuchter uitgestoken hand altijd weer leeg terug? Waarom werden die aalmoezen, die kleine aalmoezen waar ze om vroeg, haar onthouden? Ze was toch mooi, ze was toch jong, redelijk trouw, redelijk eerlijk, redelijk hartstochtelijk? Waarom was het dan toch zo moeilijk haar eigen adertje geluk uit de weerbarstige rotsen te hakken?

Handlezers, grafologen, de oudere, nogal excentrieke dames die in cafés kaartleggen, oefenden een onweerstaanbare aantrekkingskracht op haar uit. Als ze in de lijnen van haar hand de vertrouwde tekenen bespeurden, verwijdden haar pupillen zich; als haar voorkeur voor mannen met zwart haar werd verkondigd; als in haar handschrift de strijd tussen haar impulsieve en haar conventionele kant werd blootgelegd. Als de mysterieuze dame in de glitterjurk haar vertelde dat in haar toekomst een huwelijk verborgen lag, een teleurstelling, twee kinderen, en dat geluk gloorde na een zwaar verlies – dat zeiden de kaarten, haar handschrift, haar vage levenslijn –, dan lichtte haar mooie gezicht op van blijdschap. Ze hield van voorspellingen. Het gaf haar iets dramatisch. Nooit zou ze de drang kunnen weerstaan om Madame Clarice, het luisterende oor, of Princess Silver

Star, die vergane glorie van de innerlijke raadsels, en Karghi de Egyptenaar met zijn smoking en zijn tulband, haar gretige hand te reiken.

Alles wat het belang van haar bestaan bevestigde (zelfs zo'n amuse vorm van wetenschap; ze zei altijd dat ze niet echt in die magische voorspellingen geloofde, maar was het niet verbazingwekkend dat Madame Clarice meteen wist dat ze gescheiden was?) trok haar aan. Niets interesseerde haar zo diepgaand als haar eigen toekomst, en dan vooral welke mannen daar een rol in speelden, welke kinderen er een plekje in zouden hebben, en hoeveel geluk er voor haar in het verschiep lag.

En toch, al glimlachte ik om de gretigheid waarmee ze haar gewillige hand over het geblokte tafelkleedje uitstrekte, had ik het recht daar om te glimlachen? Haar passie voor voorspellingen paste naadloos bij haar: meer dan naar wat dan ook zocht ze de geruststelling dat het haar morgen beter zou gaan; dat er een beloning op haar wachtte; dat de vervulling van haar dromen, waarvan ze dacht dat ze die zo goed voor anderen verborgen hield, mogelijk was. En wat als Madame Clarice werkelijk in contact stond met het onbekende? Had ze niet, welbeschouwd, zonder enige aanwijzing gezien dat ze getrouwd was geweest? Had ze niet in haar hand gelezen dat ze een kind had? Stel je voor dat Karghi, de Egyptenaar, werkelijk over uitzonderlijke gaven beschikte? Het universum was onbegrijpelijk, zij was voor zichzelf onbegrijpelijk, je werd omringd door twijfel en toeval, niets was zeker; wat zou het mooi zijn als Princess Silver Star de geheimen van de toekomst kon lezen; dat zou rechtvaardig zijn, vond ze.